

B I D R A G

TIL AT OPLYSE MYTHEN

OM

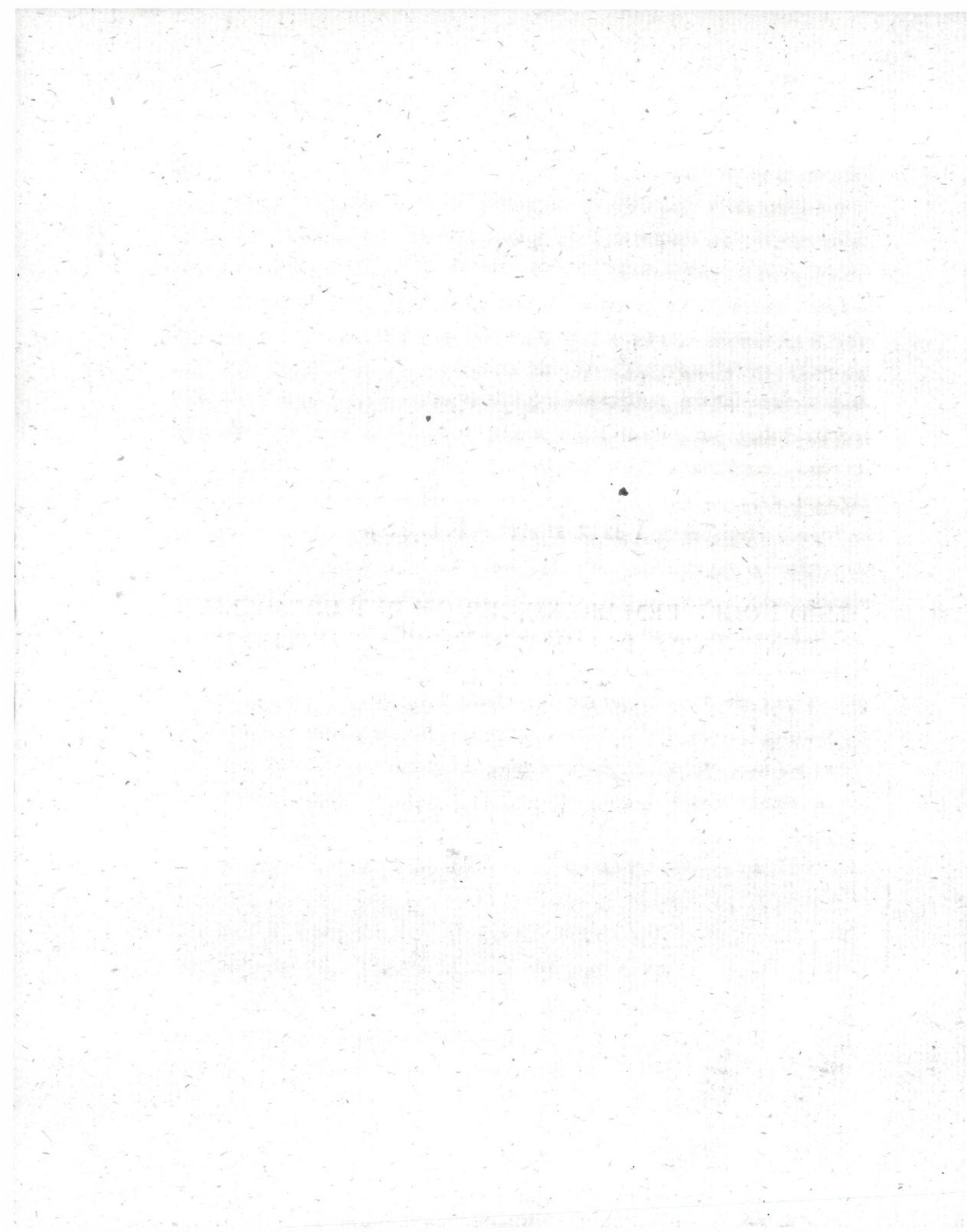
DEN DELPHISKE TREFODS BORTFÖRELSE
VED HERAKLES,

MED NOGLE BEMÆRKNINGER OM DET DRESDENSKE
MONUMENT, PAA HVILKET DENNE MYTHE ER
FORESTILLET,

VED

F. C. PETERSEN,

PROFESSOR.

I den dresdenske Antiksamling findes et tresidet Monument, som formodentlig har været Basis enten for en Candelaber, eller en Trefod, og med Ret er berömt iblandt Archæologerne, haade formedelst Gienstandene, som ere afbildede derpaa, og i kunst-historisk Henseende, da det hörer til de Monumenter, i hvilke den græske Kunst viser sig for os paa et af dens tidligere Udviklingstrin. Tre Relieffer pryde Monumentets Sider, foruden andre Ornamenter, som omgive dets överste og nederste Rand. Det förste Relief forestiller en Strid imellem Apollo og Herakles; de tvende andre forestille religiöse Ceremonier, hvis Betydning forklares paa forskiellig Maade, hvorom jeg kommer til at handle i Slutningen af denne Afhandling. Saavidt jeg veed forekommer disse tvende Relieffers Indhold ikke andensteds; derimod forestilles den Handling, som udgiör Indholdet af det förste Relief, ogsaa paa andre antike Monumenter, endskiönt fremstillet paa forskiellig Maade.

Til denne forelöbige Bemærkning om den dresdenske Candelaberfod — vi bruge her den Benævnelser, som almindeligst gives den — knytter jeg fölgende Betragtninger over den Mythe, af hvilken Kunstneren har hentet Stoffet til det förste af disse Relieffer. Ved et Blik paa en eller anden Afbildning

deraf*) vil enhver let overbevise sig, at Relieffet, som vi her sigte til, forestiller det Moment af Mythen, da Herakles just fører Trefoden bort fra det delphiske Tempel, og Apollo indhenter ham, for igien at sætte sig i Besiddelse af sin Eiendom**). Den Kamp, som saaledes opstaaer, har Kunstneren antydet derved, at Appollo med udstrakt höire Haand griber fast i en af de Ringe, som sidde i Trefodens överste Rand, medens Herakles, for at forsvare sit Bytte, holder fast om Trefoden med venstre Arm, og dreierende Hovedet og Overlegemet imod Apollo, svinger Köllen i den oplöftede höire Haand imod ham. Det er öiensynligt, at han ikke er tilsinds frivillig at slippe sit Bytte. Han er for prøvet i Kamp til uden Modstand at opgive en ham saa vigtig Besiddelse.

Dette mythiske Moment finde vi oftere omtalt hos Oldtidens Forfattere, i Forbindelse med andre af Herakles Foretagender. Men det gaar her som i de fleste Myther: Efterret-

---

*) Afbildet i *Recueil de marbres antiques a Dresde par le Plat.* 1733. Fol. Tab. III. *Beckers* Augusteum (3 Bind 1804-1811 Fol.) Tab. V-VII. *Millin*, Galer. mythol. Tab. XVI, 55-57. Abbild. zu *H. Meyers* Gesch. der bild. Künste bei d. Griech. Tab. IV. Man see om dette Monument *Becker* l. c. S. 42-69. *Böttigers* Andeut. zu 24 Vorlesungen über die Archäologie 1806. S. 59-61. *Meyers* Kunstgeschichte S. 27. *Winckelmanns* Werke, V. S. 532-533.

***) Om han foruden Trefoden havde ranet andre Gjenstande, ligger udenfor denne Afhandlings Grændser. Her nævnes ikkun den vigtigste Gjenstand, Trefoden, om hvilken ingen Tvivl er, at Herakles havde tilranet sig den.

ningerne indeholde Uovereensstemmelser og Modsigelser, hvilke ofte ere af den Beskaffenhed, at de enten ikke, eller dog vanskeligt lade sig bringe i det Rene, fordi vor Kundskab om disse Gienstande for største Delen maae hentes fra de sildigere Forfattere; hvorved det i mange Tilfælde bliver umueligt, og næsten i alle usikkert at udfinde Mythernes Oprindelse, og følge dem Skridt for Skridt igiennem deres hele Udvikling. Jeg tør ikke haabe, gandske at have overvundet disse Vanskeligheder ved den her omtalte Mythes Forklaring, men da det ikke er mig bekiendt, at noget saadant Forsög er skeet af Andre, udbeder jeg mig Opmærksomhed for følgende Bemærkninger.

Den meest almindelige og fuldstændigste Beretning om denne Mythe er den, som findes i Apollodoros' saakaldte Bibliothek. Derfor gaaer jeg i disse Betragtninger ud fra denne Beretning, og anfører af den saa meget, som her vedkommer os, for strax at giøre os bekiendt med, hvorledes denne Mythe var i dens sildigere meest udviklede Form, hvortil jeg dernæst sammenlignende knytter de Efterretninger, som findes hos andre Forfattere til denne Gienstands Oplysning.

Apollodoros fortæller *), at da Eurytos, Oechalias Fyrste, havde lovet sin Datter Jole til Seierslön for den, som overvandt ham og hans Sønner i Bueskydning, vandt Herakles denne Seier, men modtog ikke dens Lön, da Eurytos og hans Sønner, undtagen Iphitos negtede at opfylde Veddekampens Betingelser. Ogsaa ved en anden Leilighed udviiste Iphitos Tillid til Herakles, da Eury-

---

*) Apollodoros, II., 6, 1-3 S. 203-205. Ed. Heyne Conf. Obs. P. 180.

tos havde denne mistænkt for at have rövet hans Qvæg. Iphitos, som ikke billigede denne Mistanke, forlangte Herakles' Hjelp til at finde Qvæget. Herakles lovede sin Bistand, modtog Iphitos, som Gjesteven i Tiryns, men i et Anfald af Raserie styrtede han ham ned fra Byens Mure. Efter hiin Tids Skik begav Herakles sig derpaa til anseete Mænd, for ved dem at renses for sin Bröde. Först drog han til Neleus af Pylos, men afvistes, hvorfor han og siden ved en anden Leilighed hevnedes sig *). Afviist af Neleus, begav han sig til Deiphobos i Amyklæ, som opfyldte hans Begjering; men da hans Sygdom desuagtet vedblev, begav han sig til Delphi, for at spørge Oraklet om Raad. Pythia gav ham intet Svar, hvorfor Herakles udövede Vold imod Templet, og bortførte Trefoden. Derom opstod en Kamp imellem ham og Apollo, hvilken Kamp Zeus standsede, ved at kaste sin Lynild imellem dem. Da dette var skeet, gav Oraklet Herakles det Svar, at han, for at helbredes, maatte sælges som Slave, trælle i tre Aar, og give Eurytos Prisen til Soning for Iphitos Drab. Hermes solgte ham til Omphale i Lydien, men Eurytos afslog Pengene, hvorfor Herakles, efter fuldendt Trældomstid, og forskiellige Bedrifter, indtog Oechalia, og bemægtigede sig Jole, efterat have ombragt Eurytos og hans Sønner **).

*) Apollodoros II. 7, 3, S. 211-212. Obs. 187. Sammenl. Heyne til Iliad. XI. V. 689. sqq. Schol. in Iliad. V. 392 (Ed. Bekker), hvor det Sædvanlige om Eurytos, Neleus, og Deiphobos fortælles. Diodoros Sikulos IV. 31 o. A. Et andet Sagn om Heracles' og Neleus Forhold i Schol. til Pind. Od. IX. 44.

***) Apollodoros II. 7, 7, S. 222. Det er neppe mueligt, at bringe Enhed og Sammenhæng i det, som hos Forfatterne fortælles om Eury-

Dette Sagn findes neppe omstændeligere fortalt hos nogen Forfatter end som vi her have anført det af Apollodoros, som er en af den alexandrinske Skoles lærdeste Samlere (140 f. Chr.), hvem alle Litteraturens Skatte, endnu ugnavede af Tidens Tand, og uantastede af Vold og Ödelæggelse, stode til fri Raadighed. Herakles-Mythen behandlede Apollodoros med særdeles Nöiagtighed; men hvoraf öste han sine Efterretninger, saa-

---

tos og Herakles' Forhold til ham. Man see herom Sturz ad Pherecydis fragmenta (Ed. altera. 1824. 8) P. 172 sqq. Uden at afgjøre hvor meget her lader sig henføre til een, eller maae fordeles imellem flere af dette Navn, bemærker jeg blot, at naar Sturz iblandt Beviserne for, at der maa antages flere af Navnet Eurytos, anfører ogsaa det (l. c. P. 174 init.), at Eurytos, som ellers siges at være dræbt af Herakles, hos Homeros (Odys. VIII. 224 sqq.) siges at være dræbt af Apollo, saa følger Sturzes Slutning, strengt taget, ikke deraf, thi denne Modsigelse imellem Homeros og andre Forfattere lader sig tilstrækkelig forklare, naar vi som Eustathios (ad Odys. VIII 224 sq. Ed. Weig. Vol. I. 292 - 293 (1592 - 1593) og ad Odys. XXI 24 ib. Vol. II., 246 (1899), skielne imellem Homeros og de sildigere Forfattere (*οἱ νεώτεροι*), hvilke berette, at Herakles af Kierlighed til Jole, som nægtedes ham, dræbte Eurytos. Saaledes forklaret er denne Oovereensstemmelse intet Beviis for den af Sturz fremsatte Mening, men kun et af de mange Exempler paa de hyppige Metamorphoser Sagnene undergik, ved at forplantes fra Slægt til Slægt, ved Indflydelsen af mange forskellige Forhold og Omstændigheder, og ved at bearbejdes efter forskiellig Plan og Öiameed. Iblandt de Sildigere, i Modsætning til Homeros, nævner Eustathios Sophokles. See Trachinerinderne, V. 351 sqq. Angaaende Spørgsmaalet, om der har været flere end een Eurytos, see K. O. Müllers Sagenges. III. 469.

vel i Almindelighed, som de enkelte Dele deraf? Var det mueligt at besvare dette Spørgsmaal tilfredsstillende, vilde hele Mythen fra dens Födsel igiennem alle dens Udviklingsled og Forandringer ligge klar for os. Men det er desværre langt fra, at dette er Tilfældet. Vi kunne vel sige, at Apollodoros, som i Almindelighed, saaledes ogsaa her benyttede rige Kilder af forskiellig Art, især Digtere, og iblandt disse fornemmelig dem, som indbefattedes i den episke Kyklos, og de dermed nöie sammenhængende Logographen, samt mange andre Forfattere *). Vi kunne, hvad Herakles-Mythen angaaer, end videre föie til, at han fremfor Alle benyttede Forfatterne af Herakleerne, f. Ex. Pisander, Panyasis, o. A. **). Dette kan vel antages som vist, men hermed er Spørgsmaalet ikkun besvaret i Almindelighed; ikke hvad han hentede fra enhver især af disse Forfattere, hvilket netop er det, vi her behövede at vide; heller ikke erfare vi, hvad han benyttede af andre Kilder, f. Ex. af de dramatiske Digteres Værker, i hvilke Herakles-Mythen ofte deels var Hovedgjenstand, deels leilighedsviis deri benyttedes. Altsaa lærer Apollodoros os vel at kiende denne Mythe omstændeligere end den findes andensteds, i det han har fremsat Hovedsummen af det,

---

*) Heyne de Apollod. Bibl. P. XL-XLI, og Obs. P. 351 sq. (index scriptorum ab Apollod. laudatorum). At Apollos og Herakles' Kamp om Trefoden ofte var besungen af Digterne beretter Pausanias X, 13, 4 (830).

***) Om Kilderne til Kundskab om Herakleerne see Creuzers Symb. u. Mythol. pp. II. 203. Conf. Heynes Apollod. Obs. 132 sq. 142. K. O. Müllers Sagengesch. III. 463 sqq.

han forefandt om den i de Kilder, han benyttede, men da han ikke angiver, hvorfra de enkelte Omstændigheder hver især ere hentede, komme vi ved hans Hielp ikke til nöiere Kundskab om Mythens indre Structur og Udviklingshistorie. Jeg vil da forsöge, hvorvidt dette kan opnaaes, ved Sammenligning af Apollodors Beretning med andre Forfatteres Elfterretninger, uden dog at giöre Fuldstændighed i at anföre, hvad der forekommer om denne Gienstand hos de gamle Forfattere, til mit Formaal, men kun udvælgende af det mig Bekiendte, hvad der synes brugbart for nærværende Öiemeed.

Allerede hos Homeros finde vi denne Mythe omtalt. Han fortæller, at da Eurytiden Iphitos var dragen ud, for at finde nogle bortkomne Hopper og Muulesler, blev han af Herakles, endskiöndt de vare Giestevenner, ombragt i dennes Hiem *). Dette er kun en ringe Deel af Sagnet, som det findes hos Apollodoros; og selv deri er dog, for ikke at tale om Andet, den Afvigelse, at Herakles siges at have dræbt Iphitos i sit Hjem ($\tilde{\omega}$ ἐνὶ οἴκῳ), uden, som Andre, at berette, at han nedstyrkede ham fra Stadens Mure. Forresten findes intet hos Homeros om dette Sagn, og overhovedet viser det, der i de homeriske Digte forekommer om Herakles, hvor simpel dengang denne Mythe var i Sammenligning med dens sildigere Udsmykning.

Efter Homeros er Pherekydes, der levede omtrent 500 Aar efter Homeros (480), saavidt jeg veed, den ældste Forfatter, hos hvem dette Sagn forekommer. Han var en af de saakaldte Logographer, Sagnforfattere, hvilke selv staaende paa

*) Hom. Odyss. XXI, 24 sq. ξείνον ἐόντα κατέκτανεν ᾧ ἐνὶ οἴκῳ.

Grenselinien imellem Poesie og Prosa, dannede Overgangen fra den episke Poesie til Historiens Videnskab. Pherekydes, hvem Nogle give Tilnavn af Öen Leros, Andre af Athen, thi disse Tilnavne synes at betegne kun een Person; var een af de sidste blandt Logographerne. Han var Herodotos' Samtidige, og fortalte især attiske Sagn. Man kaldte ham *ὁ γενεαλόγος*, ved hvilket Binavn uden Tvivl tilkiendegaves, at genealogiske Angivelser udgjorde en betydelig Deel af hans Skrifter, af hvilke ikkun Fragmenter ere levnede*). Iblandt disse er et af Vigtighed for nærværende Undersøgelse. Det er bevaret i Scholierne til Odysseen**). Paa den ene Side viser denne Beretning os Sagnet om Iphitos' Drab og dets Følger mere udviklet, end det forekommer i de homeriske Digte; paa den anden Side meget simplere og ledsaget med færre Omstændigheder end hos Apollodoros***).

*) Hos Sturz (ovfr. Pag. 25) findes 81 Fragmenter.

***) Schol. in Odysse. XXI, 23. Hos Sturz, l. c. S. 172 sqq. Sammest, S. 175 sqq. et andet Sted af Pherekydes, som er bevaret i Schol. til Sophokles Trachin. V. 354, hvor ligeledes Herakles, Eurytos af Oechalia, og Iphitos omtales, men saa afvigende fra det første Sted, at, naar de virkelig begge, som de findes hos Sturz, ere tagne af Pherekydes, der da ikke synes at være anden Udvei, end med Sturz (l. c.) at antage, at der fortælles forskellige Begivenheder, i hvilke Personerne have samme Navne. — K. O. Müller (l. c. Anm. 5) søger ved Udeladelse af Ordene (see Schol. til Sophokl. l. c.): *Ἰφίτος δὲ ἔφυγεν εἰς Εὐβοίαν*, som ikke tilhørende Pherekydes, at forsvare disse Personers Identitet.

****) Sturz l. c. S. 69 bemærker, at det er aabenbart, at Apollodoros har benyttet Pherekydes, og lægger Fortællingernes Følge i Apollodoros'

Men just dette giver denne Fortælling hos Pherekydes saa megen Værd. Vi ville giøre os noget nærmere bekendt med dens Indhold. Den indeholder tvende Hovedomstændigheder: den ene, at Herakles ombragte Iphitos; den anden, at Zeus befalede Hermes, at straffe Herakles ved at sælge ham som Slave, hvorpaa han solgtes til den lydiske Dronning Omphale for tre Talenter. At Herakles dræbte Iphitos forekommer i alle Fortællinger om dette Sagn, undtagen i en, som findes i Hyginus, om hvilken vi komme til at tale særskilt i det Følgende. At Herakles straffedes for dette Mord, ved at sælges som Slave til

---

Bibliothek til Grund for den Orden, i hvilken han meddeler de pherekydiske Fragmenter. Dette Princip er især bleven angrebet af Aug. Matthiae i F. A. Wolfs litter. Anal. B. 1 Part. II. Berl. 1817. 8. S. 321 fgg., og meddelt i Udtog af Sturz i Fortalen til anden Udg. af Pherekyd. S. XIV-XXIV). *Aug. Matthiae* foreslaaer en fra Sturz' aldeles afvigende Orden, ifølge hvilken det af os benyttede Fragm. faaer sin Plads i Fragmenterne af tredie Bog, og ikke, som hos Sturz, i tiende Bog. Sturz har desuagtet i anden Udg. fulgt samme Orden, som i den første, da han anseer Matthiaes Methode, ligesaavel som sin egen, for uvis. Jeg skal her ikke videre indlade mig i nogen Kritik eller Sammenligning, men bemærker kun, at, saa vist det end er, at Appolodoros iblandt sine mange Kilder ogsaa har benyttet Pherekydes (Conf. Heynes obs. in Apollod. P. 361-362), forudsætter dog Overeenstemmelse eller Lighed ikke ligefrem Afbenyttelse, hvor Pherekydes ikke udtrykkelig nævnes, da saadan Overeenstemmelse ogsaa kan have sin Grund i den Lighed, som opstaaer middelbart, naar tvende Forfattere benytte samme Kilder. Med Pherekydes stemmer Tzetzes (Chiliad. 1. 36) overeens.

Omphale i Lydien, forekommer ligeledes i alle mig bekiendte Beretninger, undtagen i den ældste og simpleste hos Homeros. Deraf følger nu vel ikke nödvendigen, at denne Deel af Sagnet endnu dengang ikke var til, eller at den var Homeros ubekientd, dog forekommer det mig i höi Grad sandsynligt, at denne Udvidelse af Sagnet er opstaaet efter den homeriske i de sildigere, kykliske Digteres og Logographernes Tidsalder. Denne Mening bestyrkes deels derved, at Sagnet om Herakles' Trældom hos Omphale neppe var den oprindelige græske Forestilling om den Straf, Herakles leed for Iphitos' Drab *), deels ved at dette Sagn synes at have udbredt sig just paa Pherekydes' Tid, thi baade hans noget ældre Samtidige, Panyasis, og den noget yngre Hellanikos kiendte Herakles' Ophold i Lydien, og antog formodentlig, at han derved straffedes for Iphitos' Drab, endskiöndt dette ikke udtrykkeligen nævnes i de bevarede Fragmenter **). Det synes derfor i höi Grad rimeligt, at dette Sagn om Herakles' Trældom hos Omphale först dengang, eller dog ikke længe för havde fundet Indgang, uden at vi dog bestemt kunne angive naar, eller den nærmere Anledning dertil. Men, hvorledes det end dermed forholder sig, særdeles mærkeligt er det, at i Beretningen hos Pherekydes, saaledes som denne nu ligger for os hos den homeriske Scholiast, ikke findes noget Ord om, at Herakles, efterat han forgieves havde sögt Helbredelse for det Ra-

---

*) Sammenl. K. O. Müllers Sagengesch. II., 415-416.

**) Panyasis i Schol. til Appollonios Rhodios IV. 1149. Hellanikos hos Stephanos Byzant. v. 'Ακέρυ. See Sturz i Hellanic. Lesbii Fragm. Lips. 1787. Pag. 134. Fragm. CXI.

serie, der havde overfaldet ham efter hiin Misgjerning, raadspurgte Delphi-Oraklet, fik Afslag, begik Tempelran, kiempede med Apollo, forsonedes med ham ved Zeus' Mellekomst, og da endelig fik det Svar, at han skulde trælle i 5 Aar, for at udsonse sin Brøde; hvilket da ogsaa fuldførtes ved at han af Hermes solgtes som Slave til Omphale i Lydien. Om alt dette findes intet i Fragmentet hos Pherekydes; derimod forekommer det, som vi have seet, i den mere udvidede Fortælling hos Apollodoros. Vi negte vel ikke Muligheden af, at Et og Andet af denne Fortællings afvigende Indhold kan have existeret allerede før Pherekydes i andre Fortællinger af Herakles-Mythen, hvilke Pherekydes ikke benyttede, i det mindste ikke paa dette Sted; men det er dog i høi Grad rimeligt, at i det mindste det Væsentlige af de her anførte Afvigelser hører med til de Forandringer og Udvidelser, hvilke denne Mythe undergik i Mellemtiden imellem Pherekydes (omtr. 480 f. Chr.) indtil Apollodoros (140 f. Chr.); især da denne Mythe netop er en af dem, som i Tidens Løb paa mange Maader udvidedes og udsmykkedes baade ved de mundtlige Sagn og ved Digternes og Kunstnernes Behandling.

Hvad her er foredraget om Pherekydes bestyrkes endmere ved et Sted hos Sophokles i Tragoedien *Trachinerinderne* *), hvor Digteren indfører Lichas fortællende Herakles' Skiebne i hans Fraværelse. Vi forbigaae de øvrige Omstændigheder ved denne Fortælling, og anføre kun, hvad her er vigtigst for Os,

---

*) Sophokles *Trachin.* V. 244 sqq. Efter Sophokles' Beretning kom Iphitos til Tiryns, for at søge efter bortkomne Heste.

at Zeus straffede Herakles, da denne havde dræbt sin Giesteven, Iphitos, ved at lade ham trælle, efter Sophokles' Udsagn, et Aar, hos Omphale, men ogsaa i denne sophokleiske Fortælling forekommer aldeles intet om Oraklet — en Omstændighed, som er af Vigtighed, da Sophokles og Pherekydes vare Samtidige.

Allerede heraf fremlyser denne Mythes gradvise Udvikling men Afstanden imellem Fortællingen hos Pherekydes og Apollodoros er dog for stor til at vi kunde ansee Mythens Udviklingsgang for at være tilstrækkelig oplyst, dersom vi ikke, foruden de hidtil benyttede, havde andre Hjælpemidler til at forklare den. Vi finde disse hos Diodoros Sikulos og Pausanias.

Diodoros Sikulos *) giver en temmelig udførlig Beretning om dette Sagn. Hans övrige Overeensstemmelse eller Uovereensstemmelse med det sædvanlige Sagn forbigaaes; men det, som her er vigtigt for os, er, at han fortæller, at Herakles, da andre Midler mislykkedes, henvendte sig til Apollo, for at raadspørge ham om sin Helbredelse. Guden svarede, at han, for at helbredes, maatte sælges som Træl, og give den Dræbtes Familie Betalingen til Soning. Hverken hos Homeros, eller Pherekydes og Sophokles adspørger Herakles Oraklet. Dette er altsaa en ny og vigtig Omstændighed, som tilføies ved Fortællingen hos Diodoros; men om en Kamp imellem Apollo og Herakles, med alle denne Kamps Biomstændigheder, veed denne Fortælling endnu aldeles intet. Apollo giver Orakelsvaret, saasnart han spørges, uden Vægning. Men saaledes var nu dette

---

*) Diodoros Sikulos IV. 31.

Sagn sat i Forbindelse med Oraklet i Delphi, og derved var ligesom Lösenet givet til alle følgende Tilsætninger, og dets videre Udsmykkelse fulgte efterhaanden af sig selv, indtil det omsider modtog den Skikkelse, i hvilken vi finde det hos Apollodoros.

At Diodoros Sikulos (omtr. 58 f. Chr.) levede sildigere end Apollodoros, lægger her ingen Vanskelighed i Veien. Dog for ikke at misforstaaes i en Sag, der hörer til de omtvistede i Mythologiens Methodik, indrømmer jeg, at denne Omstændighed burde komme i Betragtning, dersom disse Forfattere hörte til de productive Mythe-Opfindere eller Bearbejdere, eller dersom de havde levet i en Tidsalder, da Mytherne, ligesom ved et indre Livsprincip, ideligen udfoldede sig i en stedse rigere og yppigere Fylde. Men denne Tid var forbi, da de her omtalte Forfattere levede. De samlede, hver efter sit særegne Formaal, af det rige Stof, de forefandt, og det indsees let, at, naar Talen er om saadanne Samlere, kommer det, ved Spørgsmaalet om Sagnenes Alder, mere an paa Sagnenes indre Kriterier, og paa Kilderne, de have benyttet, end paa Samlernes Levetid. Efter denne Erklæring indsees, at man, uden at tilsidesætte det vistnok saare vigtige Hensyn til Forfatternes Levetid, dog i Tilfælde, som det nærværende, kan tillægge et Sagn, som forekommer hos en yngre Skribent, höiere Alder, end det, som findes hos en ældre Forfatter om samme Gienstand.

Hvad jeg her har yttret, gielder ogsaa om Pausanias, hos hvem vi endvidere finde et vigtigt Bidrag til at bestemme det næste Moment i denne Mythes Udviklingsgang, hvorved vi vinde det Mellemed, som just her behöves, til at udfylde den Afstand,

der endnu er imellem Fortællingen hos Diodoros og Apollodoros. I Anledning af en delphisk Gruppe af Figurer, iblandt hvilke Hovedpersonerne vare Herakles og Apollo, stridende om den delphiske Trefod, fortæller Pausanias *) et delphisk Sagn, ifølge hvilket Herakles borttog Trefoden af Templet, da Præstinden Xenoklea ikke vilde give ham Orakelsvar, fordi han havde dræbt Iphitos. Men efterat have modtaget en Paamindeelse af Præstinden, giver Herakles Trefoden tilbage, og modtager da af Xenoklea det forlangte Svar. Det, som her vedkommer Os, er den Udvidelse af Sagnet, at Præstinden negter Herakles det forlangte Svar, at han bortfører Trefoden, forsoner sig med Apollo, giver Trefoden tilbage, og da modtager Svar af Præstinden. Alle disse Omstændigheder ere nye. Vi see her den første Følge af, at Sagnet var sat i Forbindelse med den delphiske Cultus, og det er i denne Henseende mærkeligt, at Pausanias udtrykkeligen benævner denne Fortælling et delphisk Sagn. I dette Sagn, hvis Alder vi dog ei nærmere kunne bestemme, forekommer altsaa Trefodens Bortførelse, men endnu ikke som den er forestillet paa Monumenterne, thi om en Kamp med Apollo veed dette Sagn endnu intet. Denne Kamp var det næste og sidste Trin i Mythens Udvikling, og skyldes vel fornemmelig dens Bearbejdelse ved Digtere, hvorom Pausanias giver et interessant Vink, i det han paa anførte Sted siger, at "Digterne, tilegnende sig dette Sagn, besyngte Herakles' Kamp imod Apollo om Trefoden." — Hvad Præstinden svarede Herakles, og de videre Følger af dette Svar anføres ikke

---

*) Pausanias, X, 13, 4.

hos Pausanias, og vi kunne derfor ikke sige om han derom afveeg fra den almindelige Fortælling eller ikke.

De övrige Forfattere, hos hvilke dette Sagn forekommer, deels fortalt noget udförligere, deels berört i Forbigaaende, stemme i Hovedsagen overeens med den almindelige Fortælling, men afvige dog i adskillige Puncter, hvor de deels föolge afvigende Sagn, deels selv formodentlig have forandret et og andet, for, efter de sildigere Tiders Skik, at kunne lægge vilkaarlig Betydning deri. Saavidt mig bekiendt giver ingen af disse Forfattere noget Bidrag til Mythens Udviklingshistorie, hvorfor jeg ikke vil opholde mig ved at giennemgaae de mindre væsentlige Enkeltheder, som forekomme hos Diodoros Sikulos, Plutarchos, forskiellige Scholiaster og andre; men indskrænker mig til i en Anmærkning *) at meddele noget af det, som meest synes at fortjene Opmærksomhed.

*) Hos Diodoros Sik. forekommer vel Herakles' Uenighed med Eurytos og dennes Sönnner, da Jole negtedes ham (IV. 31. 37), men intet om Veddekampen i Bueskydning (ovenfor S. 23). Hos Apollodoros siges Eurytos at have Herakles mistænkt for at have bortfört hans Qvæg, men at Iphitos ei deelte denne Mistanke; derimod beretter Diodoros Sikulos, at Herakles, for at hevne sig, bortföerte Eurytos' Hopper, (conf. Homeros ovfr.) og at Iphitos havde ham mistænkt som Gjerningsmanden. Diodoros fortæller formodentlig Sagen paa denne Maade, fordi det saaledes passede bedre i hans pragmatiserende Fortælling. Endelig afviger Diodoros fra Apollodoros deri, at han lader Herakles, da han havde modtaget det ovenfor omtalte Orakelsvar, give efter for Nödvendigheden, og begive sig til Asien med nogle af sine Venner, hvor han af en af disse sælges til Omphale. Dette er aabenbart en af den sildigere Tids vilkaarlige, ethisk-prag-

Efter saaledes udförligere at have fremsat denne Mythes Udviklingsgang, vil jeg i Korthed anföre Hovedsummen af de

matiserende Forandringer. Den ældre, ægte mythiske Fortælling; endskiöndt maaskee ikke den ældste, oprindelige, som jeg ovenfor har yttret, er uden Tvivl, at Hermes, efter Zeus' Befaling, förte Herakles til Lydien, og solgte ham til Omphale. — At Herakles trælledede hos Omphale forekommer hos Alle, undtagen hos Homeros, men nogle afvige end mere end Diodoros fra den ældre Mythe, i det de omtale det, som en selvpaalagt Straf, formodentlig menende, at kun da var det rigtig Bod og Bedring. Man see Plutarchos (The-seus Cap. 6.), der uden Tvivl vilde end mere ethisere Sagnet. Men dette regne vi ikke med til Mythen selv, det henhörer til Mythe-Fortolkningen, til Mythologiens Videnskab, som opstod efter at Mythernes Tid var sluttet, eller dog kun var en svag Efterklang af, hvad den forhen havde været. Ogsaa Eustathios (l. c. ad Od. XXI) omtaler denne Straf, uden at nævne Oraklets Andeel deri. Ligeledes omtaler Scholiasten til Apollonios Rhodios (I, 1290 conf. ib. 1168) anförende Ephoros, som Hjemmel, Tienesten hos Omphale som frivillig; i det Herakles for at blive hos hende, forlod Argonauterne (Marx. P. 95). Herodoros beretter, at Herakles ikke var med paa Argonauternes Tog, fordi han dengang trælledede hos Omphale (Apollodoros I, 9, 19. Schol. til Apollonios I, 1290), dog uden at tilföie om frivilligt eller ikke. Buttmann (Mythologus 1828. 8. S. 264-265) anseer dette Sagn hos Ephoros om Herakles frivillige Ophold hos Omphale for at være den ægte oprindelige Mythe, ved hvilken man tilkiendegav, at selv den meest ophöiede Heltenatur yder den menneskelige Svaghed sin Tribut, og en Tidlang lader sig hilde i Qvindagtighedens og Vellystens Snarer.

Scholiasten til Pindaros (Olymp. IX. 43) omtaler vel, at Pythia afviste Herakles fra Oraklet, og at deraf opkom Strid imellem ham

hidtil anstillede Undersøgelser, ifølge hvilke vi skielne imellem fem Perioder i denne Mythes Udviklingshistorie.

- I. Herakles dræber sin Giesteven Iphitos. (Homeros).
- II. Herakles dræber sin Giesteven Iphitos, og straffes efter Zeus' Befaling, ved at sælges af Hermes som Slave til Omphale. (Pherekydes, Sophokles).
- III. Herakles dræber Iphitos, og iblandt flere Midler han anvender til sin Brødes Udsoning, er ogsaa det, at han raadspørger det delphiske Orakel, hvor han uden Vægning faaer det Svar, at han, for at helbredes, maae sæl-

---

og Apollo, men udtrykker sig ubestemt om Herakles' Andragende, (*παρηγένετο μαντευσόμενος περί τινός*), hvilket dog vel snarere er en Udeladelse af en almindelig bekjendt Omstændighed, end en Afgivelse; hvorfor det og er tilføiet i de nyere Scholier. (See Boeckhs Udg. l. c.) Hvad jeg ovenfor bemærkede om Plutarchos, bekræftes, som ved saa meget Andet, saaledes ved et Sted i hans Afhandling *περί τοῦ εἰ τοῦ ἐν Δελφοῖς* (Cap. 6), hvilket Sted just angaaer denne Mythe, og undskylder Trefodranet, og Striden med Apollo, ved, at det var en bæotisk Ungdomsstreg, og at Herakles, da han efterhaanden fik bedre Optugtelse, blev baade *μαντικώτατος* og *διαλεκτικώτατος*. Plutarchos var en forstandig, lærd, og i flere Henseender fortient Mand, men den ægte antike Aand var ham temmelig fremmed. I Afhandlingen: *de sera numinis vindicta* (Cap. 12) siger Plutarchos, at Herakles bragte den fra Delphi røvede Trefod til Byen Pheneus i Arkadien. (See Creuzer til Cicer. N. D. III, 16 not. 99 P. 553). Om Herakles' Ophold hos Omphale see Creuzers Udtydning i Symb. u. Mythol. II, 223. 231. Sammenl. K. O. Müller l. c. II, 450.

ges som Slave; give Betalingen til den dræbtes Slægt, o. s. v. (Diodoros Sikulos).

IV. Herakles dræber Iphitos; raadspørger det delphiske Orakel; *faaer intet Svar; bortfører Trefoden* af Templet; giver den tilbage efter en Paamindelse af Præstinden, og *faaer derpaa det forlangte Svar.* (Pausanias).

V. Herakles dræber Iphitos; søger paa flere Maader forgieves at udsone sin Brøde, og raadspørger derpaa Oraklet i Delphi; Pythia negter ham Svar; han hevner sig ved at bortføre Trefoden; *Kamp med Apollo*; Zeus bilægger Striden, og Herakles faaer det Orakelsvar, at han skal sælges som Slave, trælle i tre Aar, og give Pengene til Soning. Dette udføres ved Hermes, o. s. v. (Apollodoros).

Ved Udeladelsen af alle mindre væsentlige Enkeltheder fremtræde her Hovedmomenterne i Mythens Udvikling og Udvidelse klart for os. Skade, at vi ingen Oplysninger have om, naar Sagnet om Iphitos' Drab, og dets Straf sattes i Forbindelse med det delphiske Orakel, først i en simplere Fortælling, siden i en kunstigere, hvoraf Trefodranet, og den derved foranledigede Kamp udgjorde en vigtig Deel. Hvad Diodoros og Apollodoros fortælle, har været i Mythen før deres Tid, thi de og deres Lige skabte ikke Mytherne, men samlede, ordnede og bearbejdede dem, til hvilken Bearbejdelse jeg ogsaa regner de vilkaarlige Forandringer og Fortolkninger, som navnlig Diodoros og Andre foretog sig, for at faae Mytherne til at stemme overeens med deres særlige Synsmaader og Öiemeed. (Sammenlign ovfr. Anm. S. 54-55). Hvad disse Forfattere berette saaledes, at det bærer Præg af at høre til den ægte Mythekreds, maae

altsaa være ældre end de selv; hvilken Regel anvendt paa nærværende Tilfælde, fører til den Slutning, at den her tilsigtede Deel af Herakles-Mythen maae være bragt i Forbindelse med det delphiske Orakel i Tidsrummet imellem Pherekydes (omtr. 480) og Apollodoros (omtr. 140 f. Chr.).

Hidtil have vi betragtet disse Sagn, som væsentligen hørende sammen, saaledes som ogsaa de gamle Forfattere, hos hvilken de begge omtales, synes at have forestillet sig dem. Under denne Forudsætning haaber jeg, at have besvaret det her fremsatte Spørgsmaal saa tilfredsstillende, som det lader sig besvare ved de mig bekiendte Hielpemidler; og frasiger mig gierne de Tryllerier, som Mange med Selvbehag berede sig, ved at overlade sig til blendende Indbildninger, der have deres Rod i vilkaarlige Paafund, og af den golde Blomst kun bære golde Frugter.

Men er det da saa vist, at Sagnet om Herakles' Ran af den delphiske Trefod lige fra dets Oprindelse hørte til Sagnet om Iphitos' Drab, og Herakles' Straf for denne Brøde? eller var det maaskee oprindeligt et deraf uafhængigt Sagn, der, efterat have i længere Tid bestaaet særskilt, eller i en anden Forbindelse, dernæst i en sildigere Tid sattes i Forbindelse med Iphitos' Drab? Antager man den sidste Mening synes Anledningen til denne Sammensmeltning at have været, at den simplere Mythe (ovfr. II) først udvidedes til at Herakles modtog sin Dom igiennem Oraklet (ovfr. III), og dernæst, i en Tid, da vilkaarlige Mythe-Combinationer havde begyndt at faae Indpas, førte et Skridt videre til at sammensmelte de oprindeligen adskilte Sagn om Trefodranet, og om Iphitos' Drab (ovfr. IV. og V.).

For, saavidt mueligt, at besvare disse Spørgsmaal synes især følgende Omstændigheder at burde tages i Overveielse. Dersom det kunde antages som vist, at den Kunstner, der først anbragte den delphiske Trefods Bortførelse paa et Kunstværk, havde tænkt sig denne Handling i Sammenhæng med Iphitos' Drab, da vilde de her antydede Tvivl om disse Sagns oprindelige Sammenhæng falde bort, thi enten er den dresdenske Candelaberfod selv, eller, dersom man antager, at den er en Copie, dens Original ældre end Pherekydes og Sophokles, hos hvilke Forfattere vi da maatte antage Tausheden om Oraklets Andeel som tilfældig, og ikke lade den gælde som Beviis paa, at denne Forbindelse endnu ikke fandt Sted, da Pherekydes og Sophokles levede. Men der er i Monumentet selv intet, som berettiger os til at antage, at Kunstneren har tænkt paa andet, end det, vi see for os paa Monumentet: Trefodens Bortførelse af Herakles, og Apollos Forsøg paa at tage den tilbage. Om Kunstneren, da han forestillede dette, har tænkt sig denne Begivenhed i Sammenhæng med Iphitos' Drab, eller med en anden, uvist hvilken, mythisk Begivenhed, kan paa ingen Maade sluttes af Monumentet selv, hvorfor da ogsaa ethvert Beviis hentet herfra aldeles maae falde bort af sig selv.

Imod den Mening, at disse Sagn oprindeligen have været forenede, taler ogsaa den ovenfor omtalte Omstændighed, at Sagnet om Iphitos paa det tredie af dets Udviklingstrin er sat i Forbindelse med det delphiske Orakel, uden at Trefodranet deri findes omtalt; hvilket dog neppe vilde være skeet, dersom disse Sagn allerede dengang havde været forenede.

Men foruden de hidtil anførte Grunde have vi endnu et tredie Beviis, som forekommer mig at være at være af betydelig

Vigtighed. Det grunder sig paa et Sted i den Samling af Myther, som vi besidde under Hygins Navn. Denne Skribent var en Frigiven af Augustus, og var Forfatter af flere Skrifter, af hvilke foruden det her anførte, som dog neppe er bevaret uførfalsket, ikkun eet endnu er til, under Navn af Poeticon Astronomicum. Vel vide vi ikke af hvilke Kilder Hyginus öste enhver især af de Myther, som indeholdes i hans Samling, men der er ingen Grund til at tvivle om, at hans Samling var et Udtog af ældre Forfattere, dels udaf disse selv, dels af andre Compilerere. I en af disse Fortællinger hos Hyginus *) foredrages Sagnet om den delphiske Trefods Bortførelse ved Herakles, omtrent paa den sædvanlige Maade, men Anledningen, i hvilken Herakles adspurgte Oraklet, er der ikke, som ellers, Iphitos' Drab, men at han i Raserie, paasendt af Juno, havde ombragt sin Hustru Megara, og hendes Sønner. Her er altsaa Trefodranet sat i Forbindelse med Herakles' Brøde imod Megara, hvilken sidste Brøde ellers siges at have foranlediget det Orakelsvar, ved hvilket det paalagdes Herakles at udføre de tolv store Bedrifter efter Eurystheus' Befaling. Jeg indlader mig her ikke i nogen videre Udvikling af dette Sagn om Herakles' Forhold til Megara, og hvorvidt Hyginus stemmer overeens med Andres Beretning derom **); det er for vort nær-

---

*) Hygin. Fab. XXXII. Conf. Fab. XXXI imod Slutn. Fab. CCXLI og Fortolkerne.

***) Man see f. Ex. Apollodoros II, 4, 11-12. 6, 1, 7, 8. Diodor. Sik. IV, 10-11. Man sammenligne om Herakles' Forhold til Megara, som et bæotisk Localsagn, K. O. Müller i Sagenges. II, 435 fgg.

værende Öiemeed nok, at lægge Mærke til, at ogsaa dette Sagn om Megara er sat i Forbindelse med den delphiske Trefods Bortførelse ved Herakles. Ingenlunde vil jeg benytte denne Afvigelse hos Hyginus som Auctoritet imod det almindelige Sagn, thi jeg er tvertimod overbeviist om, at Hygins Beretning er en Afvigelse fra den sædvanlige Mythe, og formodentlig grunder sig paa et localt Sagn; men har Hyginus ikke selv opfundet Sagnet, og til at antage dette er der ingen Grund, da har ogsaa denne Fremstillingsmaade været til ved Siden af hiin først anførte. Men vilde dette have fundet Sted, og er det rimeligt at Tempelranet vilde have været henført baade til Sagnet om Megara, og til Sagnet om Iphitos, dersom det fra dets første Oprindelse havde udgiort en Deel af dette sidste, og været fremvoxet deraf, som af dets Rod og Spire? Jeg tilstaaer, at jeg ikke kan andet, end besvare disse Spørgsmaal benegtende. Det forekommer mig i det mindste i høi Grad sandsynligt, at Sagnet om Trefodranet var ældre end dets Forbindelse med de her anførte Sagn, og bestod i længere eller kortere Tid, enten som et særskilt Sagn, eller i Forbindelse med andre, før det forenedes med Sagnene om Iphitos og Megara. Jeg seer ikke, at der med nogen Grund kan gjøres anden Indvending imod denne Synsmaade, end den, vi allerede have berørt, at det jo dog var mueligt, at dette Sagn ikke tidligere havde været til, men først var opstaaet, efter at Fortællingen om Iphitos' Drab var sat i Forbindelse med Oraklet, som vi have fundet det hos Diodoros Sikulos, (ovfr. No. III), og efterhaanden udvidedes og udsmykkedes, som det findes hos Pausanias og Apollodoros (ovfr. No. IV, V). Men saa vanskeligt end forresten Spørgsmaalet er om

Anledningen til Sagnet om Trefodranet, synes denne Indvending, som gaaer ud paa at negte dets tidligere Tilværelse, at gien- drives ved de Monumenter, paa hvilke Trefodens Ran ved Herakles forestilles, og vel især ved det af disse Monu- menter, som bevares i Dresden. Jeg vil ikke udvide denne Undersøgelses Omfang ved her at handle om dette Monuments Alder og Kunsstiil, men bemærker blot, at dette Monument, eller, dersom det er en Copie, dets Original er forfærdiget för Phidias' Tid (omtr. 450 f. Chr.), og vel endog ikke gandske kort för, da det ikke godt kan henføres til den Kunststiil, som herskede umiddelbar för denne. Jeg veed vel, at vi her befinde os paa slibrig Grund, men dette Monument, om det endog er en Copie, som jeg ingenlunde tör negte med Bestemthed, er dog forfærdiget efter et religiös-typisk Forbillede, der visselig var en Tid ældre end Phidias; hvoraf da følger, at ogsaa den mythiske Forestilling, som ligger til Grund for Billedet, maae have været tidligere til; og da nu Pherekydes og Sophokles, hos hvilke Iphitos' Drab fortælles uden nogen Forbindelse med det delphiske Orakel, levede kort för Phidias, (20-30 Aar), kunne vi ogsaa af denne Grund antage som sandsynligt, at Sagnet om Tempelranet var til, för det sattes i Forbindelse med Iphitos' Drab, og altsaa maae have en anden Oprindelse.

Men hvilken er denne Oprindelse? hvoraf opstod det my- thiske Sagn om en Strid imellem Apollo og Herakles? Jeg maae desværre tilstaae, at jeg intet Middel veed, til at besvare dette Spöragsmaal tilfredsstillende; og da det ikke baader Videnskaben at giette og phantasere, frasiger jeg mig den Glæde at löse denne Opgave, saa gjerne jeg end derved vilde give nærværende Un-

dersøgelse en Fuldstændighed, som den uden dette Spørgsmaals Besvarelse mangler. Vel haaber jeg ved Hielp af det dresdenske Monument nedenfor at kunne tilføie nogle yderligere Bidrag til at oplyse denne Mythe, under Forudsætning, at en Strid, som den her tilsigtede, har fundet Sted imellem Apollo og Herakles, men hvorved denne Strid foranledigedes — det er det dunkle Punkt, til hvilket jeg ingen sikker Vei kan finde. En Omstændighed, som meget bidrager til at forøge de Vanskeligheder, som her ligge i Veien, er, at Sagnet om Trefodranet ikke stemmer overeens med det Forhold, som ellers fandt Sted imellem Apollo og Herakles, som Apollodyrkelsens Befordrer *). Dog er det rimeligt, at dette Sagn er bleven til ved en eller anden bestemt, uvist hvilken Anledning, og at det hørte til den rige Mythekreds, som sluttede sig til Delphi-Oraklets Helligdom, hvis Forbindelser udbredte sig i mange Grene over nære og fjerne Egne. Jeg troer neppe, at Sagens Natur og Mangel paa Efterretninger hos de gamle Forfattere, tillader nogen specielere Forklaring. Alligevel vil jeg her meddele K. O. Müllers Formodning, at denne Mythe antyder en Colonial-Forbindelse imellem Delphi, og det til Apollo helligede Ismenion i Thebæ, for hvilket Herakles, Thebens Heros, forsøgte at erhverve, ja at tilkiempe sig en saa hellig Gienstand, som Trefoden i det delphiske Modertempel **). Sildigere har K. O. Müller paa et andet

---

*) K. O. Müllers Sagensch. II, -429 fgg.

***) K. O. Müller, l. c. 431 fgg., og über die Tripoden, i Böttigers Amalthea B. 1, S. 132. Man seer let, at denne Forklaring forudsætter, at den Herakles, som begik Tempelranet, var den thebanske Heros, hvilket K. O. Müller med Grund antager imod Cice-

Sted *) yttret, at den ægte oprindelige Mythe var, at Herakles, som Apollo-Dyrkelsens Befordrer, sagdes at bringe Trefoden til de Steder, hvorhen denne Dyrkelse forplantedes, og iblandt disse ogsaa til Ismenion; men at denne Mythe i Tidens Løb vilkaarligen forandredes til Sagnet om Trefodranet, og Herakles' Kamp med Apollo.

Aarsagen til denne sidste Hypothese har formodentlig været Betragtningen af, at det ikke er overensstemmende med slige religiøse Colonialforholds Natur i Oldtiden, at sætte en Strid, som den her omtalte, i Forbindelse med de Forhold, som fandt Sted imellem Modertemplerne og de derfra udgangne Colonialtempler, naar ikke nogen bestemt Anledning kan findes, ved hvilken det naturlige Forhold imellem disse forstyrredes. I övrigt er Sagnets Oprindelse heller ikke ved den sidst fremsatte Hypothese tilstrækkelig oplyst; thi Sagnet om Trefodranet var dog vel neppe en blot vilkaarlig Forandring af den antagne ældre Mythe. En bestemt Anledning laae uden Tvivl til Grund, hvilket jeg haaber at have beviist i det Foregaaende; men hvilken denne Anledning var, lader K. O. Müllers övrigt sindrige Formodning endnu uafgjort.

---

ros Udsagn (Cic. de Nat. Deor. III, 16). En af de thebanske Mynter, som anföres til Beviis af K. O. Müller, findes i Mus. Pio-Clement. VII, tab. B, no. II. Confer. Welcker om Zoëgas Bassiril: i Heidelb. Jahrb. 1810. B. II, S. 11 - 12. Visconti antager, at gamle Stridigheder imellem Thebanerne og Phokerne ligge til Grund for det Sagn, som er antydet ved Præget paa den nysnævnte Mynt.

*) K. O. Müller Sagengs. II, S. 431 - 432.

Det var min Hensigt foruden denne mythologiske Undersøgelse, at meddele Selskabet en Beskrivelse og Forklaring af det Monument, om hvilket jeg nogle Gange i det Foregaaende har havt Leilighed til at tale; men den mythologiske Deel udgjör allerede for sig en Afhandling, og da en nöiagtig Beskrivelse og Forklaring af Monumentet vilde kræve en omstændelig Beretning om de forskiellige Meninger og Hypotheser, som ere fremsatte om det, og maatte ledsages af en kritisk Bedømmelse af disse, frygter jeg for, at en saadan Udvikling vilde blive trættende, og dog ikke lönne det derpaa anvendte Arbeide, efterat saa mange udmærkede Mænd, Visconti, Becker, Böttiger, Welcker, K. O. Müller *) o. A., have forsögt at forklare dette og de dermed nærmest beslægtede Monumenter. Jeg indskrænker mig derfor til faa Bemærkninger, nærmest sigtende til Monumentets Betydning, hvorved jeg tillige haaber at give et Bidrag til at oplyse det ovenfor omtalte Forhold imellem Apollo og Herakles.

Jeg bemærkede ovenfor, at Indholdet af det første-Relief er aldeles tydeligt; kun om Enkelthederne, som sees derpaa, ere Meningerne afvigende. Om de tvende Relieffer, som pryde Monumentets övrige Sider, er man derimod ikke saa enig. Oldtidens Forfattere yde her ingen Hielp, og det, som sees paa Monumentet selv, er af den Beskaffenhed, at det kan imodtage

---

*) Visconti, Mus. Pio-Clement. VII. S. 65. 91. (Conf. ib. Tab. XXXVII.) Becker l. c. (Anm. 1) S. 42-69. Böttiger l. c. (Anm. 1.) Welcker Heidelb. Jahrb. 1810. B. II, S. 258-262. K. O. Müller, de tripode Delphico. Goett. 1820. 4. P. 3-4. Ueber die Tripoden (see Side 44 Anm. **) og Wiener Jahrb. B. XXXVIII, S. 264.

forskiellige Forklaringer. Man er ikke engang enig om Ordenen, i hvilken de følge efter hverandre. Vi ville betegne dem, a. (Trefodranet), b. (Trefodens Indvielse, c. (Pilekoggerets Indvielse *); hvorved jeg tilkiendegiver den Orden, som synes mig at angive deres rette Sammenhæng. Sædvanligen har man ordnet dem saaledes, at det Relief, paa hvilket Pilekoggeret sees (c), anvistes den anden, det, hvor Trefoden indvies (b), den tredje Plads **). Millin har rigtig nok ordnet dem paa Kobberet, som ovenfor (a. b. c.); men om dette er skeet tilfældigt, eller han fulgte en anden Fortolkning, end den sædvanlige, finder jeg ikke oplyst. Welcker ***) anfører disse Relieffer i den Orden, jeg ovenfor har antaget, og forklarer b, om den røvede Trefods, c. om det røvede Pilekoggers Gienindvielse. K. O. Müller følger samme Orden, og antager paa det Sted, hvor han sidst har talt om dette Monument ****), at det har været Basis for en Trefod, og indviedes i Anledning af en *ἀγὼν λαμπραδούχου*, hvori Giveren havde seiret. Om a. og b. stemmer han overeens med Welcker, men om c, antager han, at det betyder Monumentets Indvielse til hellig Brug i den nysnævnte Anledning, og at denne Ceremonie antydes ved Indvielsen af en Fakkell. Ogsaa Visconti *****) troede her at see et Bundt Qvi-

*) a. Hos Becker Tab. V. Millin no. 55. Meyer Lit. B. b. Becker VII. Millin, 56. Meyer, D. c. Becker, VI. Millin, 57. Meyer C,

***) Man see f. Ex. Becker, Böttiger og Meyer II. cc.

****) Welcker I. c. (i Anm. S. 46). S. 259.

*****) See Wiener Jahrb. I. c. ovfr. Anm. S. 46. Om hans Fortolkning i Almindelighed, see de sammesteds anførte Steder.

*****) Visconti Mus. Pio Clem. VII, 91.

ste, sammenbundne til en Fakkell. Jeg maa tilstaae, at jeg ikke indseer nogen Grund til at forlade den almindelige Mening, at dette tredie Relief (c) forestiller et Pilekoggers Indvielse. At dette Pilekogger ikke har samme Form, som det Apollo bærer paa Relieffet a, er ingen Indvending, naar man antager, at det ikke er Apollos, men Herakles' Pilekogger, som indvies (see ndfr.); men selv om det var Apollos, troer jeg ikke, at man med Ret kan fordre costümerigtig Overensstemmelse imellem de forskiellige Dele af et saa gammelt Monument; thi vilde man dette, kunde heller ikke Trefoderen paa Reliefferne a og b antages at være den samme. Af K. O. Müllers Forklaring følger endvidere, at de tvende Sider forestille Herakles-Mythen, den tredie selve Monumentets Indvielse, men jeg henstiller til denne udmærkede Oldtidsforsker, om han finder denne Doppelthed i de forestillede Gienstande rimelig. Iövrigt lægger den Forklaring, jeg følger, ingen Hindring i Veien, for at antage, at Monumentet har været bestemt til Basis for en Trefod, dersom man foretrækker denne Mening for deres, som antage, at den har været en Candalaberfod.

Mig synes de tre Relieffer (a. b. c.) at slutte sig naturliggen til hverandre, som sammenhængende Led i Rækken af de Forestillinger, Kunstneren vilde anskueliggjøre. Jeg vil ikke forsøge at godtgjøre min Fortolkning ved at sammenligne den i det Hele og i dens enkelte Dele med Andres mere eller mindre afvigende eller overensstemmende Forklaringsmaader; men indskrænker mig til her med faa Ord at angive Böttigers Fortolkning, for dertil at föie den Forklaring, som synes mig at komme Sandheden nærmest. Böttiger antog, da

han skrev sit Udkast til Forelæsninger over Archæologien*) at det tredie Relief (c), som hos ham er No. 2, forestiller, Herakles' Apotheose ved Indvielsen af hans Pilekogger; og det andet, som hos ham er No. 3, Indvielsen af en Trefod, som Amphitruo af Taknæmmelighed helliger til Apollo. Men skulde da den ranede Trefod ikke gives Templet tilbage, og paa høitidelig Maade atter indvies? var dette ikke en nødvendig Betingelse for Forsoningen? skulde denne Forsoning ikke billedligen tilkiendegives? og kunde dette skee bedre, og mere overensstemmende med Oldtidens symbolske Udtryksmaade, end ved Trefodens Gienindvielse? — Af disse og lignende Grunde forklarer jeg det andet Relief (b) om den fra Templet røvede Trefods Gienindvielse ved religiøse Ceremonier, ved hvilke Apollos og Herakles' Forsoning tilkiendegives; det tredie Relief (c) antager jeg at være Fortsættelsen af Forsoningen ved Herakles Indvielse til Apollos Tieneste, hvilken Handling antydes ved Indvielsen af Herakles' Pilekogger. Vel veed jeg, at man ikke er enig om dette Pilekogger er Herakles' eller Apollos, men da jeg ikke kan drøfte dette Spørgsmaal, uden at gaae ud over de Grændser, jeg her har foreskrevet mig, henstiller jeg uden videre min Forklaring til kyndige Dommeres Afgiørelse; i det jeg her endnu kun tilføier, at denne Fortolkning synes mig indtil en vis Grad at løse den Tvivl, jeg ovenfor (S. 44) berørte, hvorledes Herakles, der ellers paa det nøieste er forenet med Apollo, som

---

*) Böttiger l. c. Anm. 1. Om Böttiger nogensteds har fremsat den Forklaring, som K. O. Müller omtaler de trip. Delph. S. 3, er mig ubekjendt.

Udbreder og Forsvarer af hans Cultus, har kunnet komme i saa fiendtligt Forhold til ham, at han kiempede med ham om den delphiske Trefod. Hvorledes dette kunde skee, synes mig kun forklarligt, naar vi antage, at Foreningen imellem Apollo og Herakles ikke var en oprindelig, under hvilken Forudsætning Tempelranet vilde være uforklarligt, men en i Tidens Løb, ved Begivenheder og Omstændigheder opstaaet Forbindelse. Jeg formoder at man i de böotiske og delphiske Localsagn, i det mindste til en vis Tid, antog, at denne Forbindelse var en Følge af en Forsoning imellem Apollo og Herakles, som fulgte efter den Strid, der var foranlediget ved Herakles' Ran af Trefoden, og maaskee stod i Forbindelse med andre nu ubekjendte mythiske Sagn om ældre Tvistigheder imellem Apollo og Herakles, ved hvilke maaskee Trefodranet selv var foranlediget. Her standse vi rigtig nok atter, som ovenfor, ved at spørge om *Aarsagen* til saadan Strid imellem Apollo og Herakles, men i det jeg her, som hist, tilstaaer intet at vide, hvoraf den kunde forklæres, troer jeg dog at kunne antage, at den af Kunstneren billedligen udtrykte Mythes Sammenhæng var, at man forestillede sig at Trefodens Ran var skeet paa en Tid, da endnu ingen nøiere Forbindelse fandt Sted imellem Apollo og Herakles. Herakles bortførte dengang, uvist af hvilken Grund, Trefoden; deraf opstod den Strid imellem ham og Guden, som er forestillet paa Relieffe a); derpaa fulgte först Forsoningen, som er antydet paa Relieffe b), og endelig Herakles' Indvielse til Gudens Tieneste, ved hvilken Kunstneren paa Relieffet c) har antydet den Forbindelse, som efter hiin Forsoning fandt Sted imellem Herakles og Apollo.